

Саміло А.О.

*Аспірант другого року
навчання ЗДУ*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Світовий досвід політичного розвитку наочно показує, що в країнах зі стабільними політичними системами багатопартійність може успішно функціонувати і без прямого законодавчого втручання держави, ґрунтуючись, головним чином, на традиціях, окремих актах галузевого характеру і правовому прецеденті. Потреба в спеціальному законодавстві про партії виникає, як правило, у суспільствах, що переживають процес демократичного відновлення, корінної перебудови системи політико-державних інститутів. Цей шлях пройшли в роки після Другої світової війни більшість країн Західної Європи, а в останнє десятиріччя - багато східноєвропейських держав. В аналогічних умовах знаходиться сьогодні Україна, в якій Закон "Про політичні партії" був прийнятий тільки у квітні 2001 року.

Необхідно відзначити, що у формах і підходах до задачі регулювання партійної діяльності в іноземному законодавстві спостерігається досить велика розмаїтість. Це пов'язано як з особливостями історичного розвитку, так і із сучасною специфікою соціально-політичного життя окремих держав. У таких, країнах, наприклад, як Великобританія і США, немає правового закріплення діяльності партій у традиційному розумінні. Конституція США, включаючи поправки, про партії не згадує, за традицією вони вважаються "приватною справою", "клубом" їхніх членів. Однак в останні десятиліття прийняті федеральні закони, що регулюють деякі сторони діяльності партій (головним чином, фінансові питання, пов'язані з виборами), а в штатах уже давно прийняте законодавство, що також стосується

ролі партій у виборах. У деяких штатах діє законодавство, що забороняє діяльність партій і організацій, які вважаються екстремістськими, у тому числі комуністичної партії. Федеральних законів загального характеру про партії немає. Існують рішення Верховного суду США, що стосуються ролі партій у проведенні первинних виборів, деяких інших конкретних питань. У Великобританії теж немає закону про партії, законодавчі акти уникають навіть згадування про них, оперуючи поняттями "уряд його (її) Величності" і "опозиція його (її) Величності". Партії діють на основі конституційного звичаю про право на об'єднання.

Разом із тим практично у всіх конституціях західних держав, прийнятих після Другої світової війни, тією чи іншою мірою питання про партії обов'язково зачіпається: конституції Франції (1958 р.), Швеції (1974 р.), Греції (1975 р.), Португалії (1976 р.), Іспанії (1978 р.), Албанії (1991 р.), Польщі (1997 р.) [1], Словенії (1991 р.), Хорватії (1991 р.), Словаччини (1992 р.), Чехії (1992 р.) [2]. У цілому ряді країн крім конституційного закріплення статусу політичних партій існує також спеціальне законодавство, що регламентує різні напрямки їхньої діяльності. Спеціальні закони про партії діють, зокрема, у ФРН (з 1967 р.), Португалії (з 1974 р.), Австрії (з 1975 р.), Іспанії (з 1978 р.) [3]. Ці всі країни, як правило, форсовано переходили від фашистського чи тоталітарного режиму до демократії, мали досвід життя в умовах панування партії авторитарного типу. В останні роки аналогічні закони про партії були прийняті також в Угорщині (1989 р.), Румунії (1989 р.), Болгарії (1990 р.), Латвії (1991 р.) [4]. Одне з

центральної питань, розв'язуваних конституційним і спеціальним законодавством закордонних країн, - визначення загального поняття політичних партій, їхнього призначення, функцій і задач. У найбільш розгорнутому й деталізованому виді юридичне тлумачення феномена політичних партій міститься в "Законі про політичні партії" ФРН. Закон виходить із принципового положення про те, що "партії є необхідною конституційно-правовою складовою частиною основ вільного демократичного ладу. За допомогою вільної постійної участі в політичному волевиявленні народу вони виконують суспільні задачі, покладені на них і закріплені за ними Основним Законом" [5]. Звідси випливає і сформульоване в законі поняття партій як "об'єднань громадян, що постійно чи тривалий час впливають на формування політичної волі в рамках Федерації чи однієї із земель і бажають брати участь у представництві народу в Бундестазі чи одному з ландтагів за умови, що вони в достатній мірі гарантують серйозність таких намірів їхнім фактичним відношенням до справи і, зокрема, чисельністю й сталістю організації, числом членів і активною суспільною діяльністю" [6]. Близькі по суті визначення політичних партій даються також у конституціях і спеціальних законах Італії, Іспанії, Греції, Португалії, Австрії, Латвії, Чехії. У законодавстві ряду країн поряд із визначенням ролі й задач інституту політичних партій, значна увага приділяється і питанню про його функціональне призначення. Наприклад, відповідно до португальського декрету-закону про політичні партії, вони покликані сприяти здійсненню громадянами політичних прав і визначенню національної політики, у тому числі, беручи участь у виборах, вносити вклад у розвиток політичних інститутів. Схожим образом формулюються функції політичних партій і в законодавстві ФРН, Мексики, Польщі, Латвії.

Конституція України містить деякі загальні положення щодо політичних партій і інших об'єднань. До числа таких положень відносяться: 1) усі об'єднання громадян рівні перед законом (ст. 36); 2) забороняються об'єднання, цілі і діяльність яких спрямовані на ліквідацію

незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права людини й здоров'я населення (ст. 37); 3) громадські об'єднання не вправі мати воєнізованих формувань (ст. 37); 4) ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичної партії чи громадської організації (ст. 36); 5) діяльність об'єднань громадян може бути заборонена тільки в судовому порядку (ст. 37) [7]. Конституція визначає роль політичних партій у суспільстві: вони сприяють формуванню й вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Членами партій можуть бути лише громадяни України. Забороняється створення й діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої влади, у виконавчих органах місцевого самоврядування, у військових формуваннях, на державних підприємствах, у навчальних закладах, в інших державних установах і організаціях. Це відноситься і до напівдержавних, змішаних підприємств, але на приватних підприємствах партійні організації не заборонені.

У Законі України "Про політичні партії в Україні", ст. 2 якого дає наступне визначення політичної партії: "це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах"[8], сформульовані основні демократичні положення щодо діяльності політичних партій, які існують у розвинутих країнах із стабільними політичними системами. В даний час на Україні діє безліч партій, але партійна система ще не устоялася й знаходиться в стані постійних змін. Жодна партія не має у своєму розпорядженні більшість у Верховній Раді, що позбавляє президента й уряд необхідної опори в парламенті. Україна повинна

Розділ VI. Думка фахівця

піти шляхом усіх розвинутих демократичних держав і не обминути загальної тенденції поступового "угруповання" партій, доки не сформується зріле громадське суспільство, в якому домінуватимуть дві - три основні політичні партії.

Використана література:

1. Текст доступний в Інтернеті за адресою: www.rada.kiev.ua/LIBRARY/catalog/aconst3.htm.
Вибір.

2. Конституції нових держав Європи та Азії/Упоряд. С. Головатий. - К.: Укр. Правн. Фундація. Вид-во "Право", 1996. - 544 с.

3. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран. Учебник. - М.: Юристъ, 1997. - 568 с. - с. 101.

4. Там само. - с. 102.

5. Там само. - с. 402.

6. Там само. - с. 402.

7. Конституція України (прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.). - К., 1997.

8. Україна. Закон Про політичні партії в Україні: Прийнятий 5 квітня 2001 р. № 2365-III/ Урядовий кур'єр. - 2001. - 28 квітня. - с. 10-11.

Сергєєва С.М.

*Асистент кафедри
цивільного права ЗДУ*

ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРАЦІВНИКАМ-МІГРАНТАМ

За роки незалежності України дуже активізувалися процеси трудової міграції, зокрема міждержавної. "Трудящий-мігрант" означає особу, що буде займатися, займається або займалася оплачуваною діяльністю в державі, громадянином якого він чи вона не являється. Трудящі-мігранти вважаються такими, що мають документи чи постійний статус, якщо вони одержали дозвіл на в'їзд, перебування й оплачувану діяльність у державі роботи по найму відповідно до законодавства цієї держави і міжнародних угод, учасником яких є ця держава.

Неврегульованість практичних питань міждержавної трудової міграції спричинює соціальну незахищеність українських громадян, які працюють за кордоном; вони зазнають дискримінації з боку іноземних роботодавців

щодо платні, умов, охорони праці тощо.

Розглянемо, чим саме можуть допомогти консульські установи України за кордоном нашим громадянам.

Одним з основних завдань консульських установ України є захист прав та інтересів України, юридичних осіб і громадян України, а також відновлення порушених прав. Держава постійно піклується за кожного громадянина України і через свої консульські установи вживає заходів для того, щоб юридичні особи та громадяни України користувалися в повному обсязі всіма правами, наданими їм законодавством країни, де вони перебувають тимчасово або постійно.

Здійснення захисту прав та інтересів України, її юридичних осіб та громадян за кордоном покладено на консула. Згідно з